HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

דכתיב [1]הנני מקים עליך רעה מביתך כיוצא בדבר אתה אומר [2]וישלחהו מעמק חברון א"ר חנינא בר פפא בעצה עמוקה של אותו צדיק שקבור בחברון דכתיב [3]ידוע תדע כי גר יהיה זרעך [4]כי אמר אין לי בן ולא הוו ליה בני והכתיב [5]ויולדו לאבשלום שלשה בנים ובת אחת אמר רב יצחק בר אבדימי שלא היה לו בן הגון למלכות רב חסדא אמר גמירי כל השורף תבואתו של חבירו אינו מניח בן ליורשו ואיהו קלייה לדיואב דכתיב [6]ויאמר אל עבדיו ראו חלקת יואב אצל ידי ולו שם שעורים לכו והציתוה באש ויציתו יואב אל בית האיש ויאמר לו למה עבדיך הציתו את השדה אשר לי באש: וכן לענין הטובה קתני אלא אמר רבא הכי קתני וכן לענין הטובה דבאותה מדה ולעולם [ו]מדה טובה מרובה ממדת פורענות [7]ותתצב אחותו מרחוק א"ר יצחק פסוק זה כולו על שם שכינה נאמר ותתצב דכתיב [8]ויבא ה' ויתיצב וגו' אחותו דכתיב [9]אמור לחכמה אחותי את מרחוק דכתיב [10]מרחוק ה' נראה לי לדעת[ז] דכתיב [11]כי אל דעות ה' מה דכתיב [12]מה ה' אלהיך שואל מעמך יעשה דכתיב [13]כי לא יעשה [ה'] אלהים דבר לו דכתי' [14]ויקרא לו ה' שלום: [15]ויקם מלך חדש וגו' [ח]רב ושמואל חד אמר חדש ממש וחד אמר שנתחדשו גזירותיו מאן דאמר חדש ממש דכתיב חדש ומאן דאמר שנתחדשו גזירותיו דלא כתיב וימת וימלוך [15]אשר לא ידע את יוסף דהוה דמי כמאן דלא ידע ליה כלל [16]ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל תנא הוא התחיל בעצה תחילה לפיכך לקה תחילה הוא התחיל בעצה תחילה דכתיב ויאמר אל עמו לפיכך לקה תחילה כדכתיב [17]ובבה ובעמך ובכל עבדיך [18]הבה נתחכמה לו להם מיבעי ליה א"ר חמא ברבי חנינא באו ונחכם למושיען של ישראל במה נדונם נדונם באש כתיב [19]כי הנה ה' באש יבא וכתיב [20]כי באש ה' נשפט וגו' בחרב כתיב [ט][20]ובבחרבו את כל בשר] אלא בואו ונדונם במים [י]שכבר נשבע הקב"ה שאינו מביא מבול לעולם שנאמר [21]כי מי נח זאת לי וגו' והן אינן יודעין שעל כל העולם כולו אינו מביא אבל על אומה אחת הוא מביא אי נמי הוא אינו מביא אבל הן באין ונופלין בתוכו וכן הוא אומר [22]ומצרים נסים לקראתו והיינו דא"ר אלעזר מאי דכתיב [23]כי בדבר אשר זדו עליהם בקדירה שבישלו בה נתבשלו [כ]מאי משמע דהאי זדו לישנא דקדירה הוא דכתיב [24]ויזד יעקב נזיד [כא]א"ר חייא בר אבא א"ר סימאי שלשה היו באותה עצה בלעם ואיוב ויתרו בלעם שיעץ נהרג איוב ששתק נידון ביסורין יתרו שברח [כב]זכו מבני בניו שישבו בלשכת הגזית שנאמר [25]ומשפחות סופרים יושבי יעבץ תרעתים שמעתים סוכתים המה הקנים הבאים מחמת אבי בית רכב וכתיב [26]ובני קיני חתן משה וגו': [18]ונלחם בנו ועלה מן הארץ ועלינו מיבעי ליה א"ר אבא בר כהנא כאדם שמקלל את עצמו ותולה בחבירו [27]וישימו עליו שרי מסים עליהם מיבעי ליה תנא דבי ר' אלעזר בר' שמעון מלמד שהביאו מלבן ותלו לו לפרעה בצוארו וכל אחד ואחד מישראל שאמר להם איסטנים אני אמרו לו כלום איסטנים אתה יותר מפרעה שרי מסים דבר שמשים (לבנים) למען ענותו בסבלותם [ענותם מיבעי ליה] למען ענותו לפרעה בסבלותם דישראל ויבן ערי מסכנות לפרעה רב ושמואל חד אמר שמסכנות את בעליהן וח"א שממסכנות את בעליהן דאמר מר [כ]כל העוסק בבנין מתמסכן [27]את פיתום ואת רעמסס רב ושמואל חד אמר פיתום שמה ולמה נקרא שמה רעמסס שראשון ראשון [כ]מתרוסס וחד אמר רעמסס שמה ולמה נקרא שמה פיתום שראשון ראשון פי תהום בולעו [28]וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ כן רבו וכן פרצו מיבעי ליה אמר ר"ל רוח הקדש מבשרתן כן ירבה וכן יפרוץ: [28]ויקוצו מפני בני ישראל מלמד שהיו דומין בעיניהם כקוצים [29]ויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך

מקים וגו'. הניד מגמלוס לומה עלה ויקיימה מנמה דכריו של הקב"ה כלכתיב לעולם ה' דברך נצב (תהלים קיט). ויקרא למנמה על שמו[ב] גרם לאותה רעה שתקרא על שמו. ויקרא לה יד מגמלוס[ג] כך היא נקראת: **וישלחהו מעמק חברון.** ביוסף משמעי קרא כשנאמר יעקב אל אחיו והוא תמימה סיבת ילידת ישראל למלרים: **של אומו לזיך שקבור בחברון.** אברהם: **אינו כן.** ליותר ממה שהוא מודד מודדים לו: **דכאומה מדה.** דוגמת מעין אומו ענין. ומיכו יותר ממה שעשה מגמלוס ממלה ממדה טובה מרובה ממדת פורענות: **אמור לחכמה.** שהיא אל הקב"ה ומפיו שנאמר כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה (משלי ב): **דלא כתיב וימת.** מלך מלרים וימלוך תחתיו אחר: **ונתחכם למושיען.** לנקם לנו מחכמה כנגדו: **כמה נידונם.** שלא יוכל לדון אומנו כו שילענו מדרכיו שממד מדה כנגד מדה לדור המבול ולמגדי סדום: **כי נתש כ' נשפט.** וכן יניב לנו גמול[ד]: **שבשלו.** לשון ויזד יעקב נזיד (בראשית כה): **נאומה עלה.** דמתחכמה לו: **יושבי יעבץ.** תלמידי יעבץ. (ו) **מדם גדול בתורה היה דכתיב** (דה"א ד) ויקרא יעבץ לאלהי ישראל אם אם ברך תברכני ותורה והרבית את גבולי ותהי ידך עמדי ועשית מלילה מאד שאגל מכאוב (תפילת יעבץ): **תרעתים.** מפרש בספרי[ה] שנאמרו תרועה בהר סיני. ל"א תרעתים על שם שהיו יושבים בשערי יהושלים. שמעתים שנאמרו בשערי יהושלים: **שמעתים.** שנאמרו מלות מגיסה. דבכני יונדע בן רכב משמעי קרא והם היו מבני בניו של יתרו כמאן דלא ידעי ליה כלל. **סוכתים.** על שם שהיו יושבים בסוכות דכתיב (ירמיה לה) ונשב בהלים. וקרי להו משפחת סופרים דהיינו סנהדרין קטנה. ועליהם אומר: **ועלינו מן המלך מבעי ליה.** יגרשונו מן המלך מתי ועלה הלומי שיבלו שונלים מתרגם הוחיל וירמים מפניהם: **מנכן.** כמין דפוס שבו עושין הלבנים שממלחין חומו טיט ומחליקין חומו והיו הלבנה: **ומנו לו לפרעה.** דעליה קתי קרא ומיניה סליק ויתמר אל עמו וגו' הבה נתחכמה לו וגו' ויסיפו עליו שרי מסים: **אסטנים.** מפונק ואינו יכול לעשות מלחכה: **שרי מסים דבר שמשים.** לידיל של שומה שמרגילין ומשימין לעבודה. חומו מלבן שהלו לו היה ליסרחל לידוי של השמה: **נמען ענותו לפרעה.** בשביל שבלותם ליסרחל שיהו שכם לסבול: **שממסכנות את בעליהן.** וינלו את מלרים[ו] ובשביל עבודה זו מירא להן. ולהחי ליהנח לה גרסינן דתמר מר[ג] כל העוסק בבנין מתמסכן. ומהן דגריס לה מתרגמינן להך דרב ושמואל נמי אכל בניינים של כל אדם מסכנות פעמים שנופל מהבנין ומתו ממסכנות שמניח את האדם לידי עניות דאמר מר כל העוסק בבנין ממסכן. **רעמסס.** כשהיו בונין קלת היה מתרוסק ונופל וחוזרין ובונין והוא נופל: **פי הפתום בולעו.** נבלע בחרך: **רוח הקדש מבשרתן.** ליסרחל ותומר למלרים אין מועיל לכם כן ירבה תמיד וכן יפרוץ: **ויקוצו היה דומה להן.** כאילו עיניהם וגופה מלאים קוצים ברלותם את יסרחל פריס וריבים:

---

1. כה אמר יי הנני מקים עליך רעה מביתך ולקחתי את נשיך לעיניך ונתתי לרעיך ושכב עם נשיך לעיני השמש הזאת: שמואל ב יב יא
2. ויאמר לו לך נא ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן והשבני דבר וישלחהו מעמק חברון ויבא שכמה: בראשית לז יד
3. ויאמר לאברם ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה: בראשית טו יג
4. ואבשלם לקח ויצב לו בחייו את מצבת אשר בעמק המלך כי אמר אין לי בן בעבור הזכיר שמי ויקרא למצבת על שמו ויקרא להּ יד אבשלם עד היום הזה:
5. ויולדו לאבשלום שלשה בנים ובת אחת ושמה תמר היא היתה אשה יפת מראה: שמואל ב יד כז
6. ויאמר אל עבדיו ראו חלקת יואב אל ידי ולו שם שערים לכו והציתוהו באש ויצתו עבדי אבשלום את החלקה באש: שמואל ב יד ל
7. ותתצב אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו: שמות ב ד
8. ויבא יי ויתיצב ויקרא כפעם בפעם שמואל שמואל ויאמר דבר כי שומע עבדך: שמואל א ג י
9. אמר לחכמה אחתי את ומודע לבינה תקרא: משלי ז ד
10. מרחוק יי נראה לי ואהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד: ירמיהו לא ב
11. אל תרבו תדברו גבוהה גבוהה יצא עתק מפיכם כי אל דעות יי ולו נתכנו עללות: שמואל א ב ג
12. ועתה ישראל מה יי אלהיך שאל מעמך כי אם ליראה את יי אלהיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה אתו ולעבד את יי אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך: דברים י יב
13. כי לא יעשה אדני אלהים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים: עמוס ג ז
14. ויבן שם גדעון מזבח יי ויקרא לו יי שלום עד היום הזה עודנו בעפרת אבי העזרי:
15. ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף: שמות א ח
16. ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו:
17. ובבה ובעמך ובכל עבדיך העלו התעפרדעים: שמות ז כט
18. הבה נתחכמה לו פן ירבה והיה כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שנאינו ונלחם בנו ועלה מן הארץ: שמות א י
19. כי הנה יי באש יבוא וכסופה מרכבתיו להשיב בחמה אפו וגערתו בלהבי אש: ישעיהו סו טו
20. כי באש יי נשפט

---

21. ובחרבו את כל בשר ורבו חללי יי: ישעיהו סו טז
22. כן נשבעתי מקצף עליך ומגער בך: ישעיהו נד ט
23. ויט משה את ידו על הים וישך הים לפנות בקר לאיתנו ומצרים נסים לקראתו וינער יי את מצרים בתוך הים: שמות יד כז
24. עתה ידעתי כי גדול יי מכל האלהים כי בדבר אשר זדו עליהם: שמות יח יא
25. ומשפחות ספרים יושבי יעבץ תרעתים שמעתים שוכתים המה הקינים הבאים מחמת אבי בית רכב: דברי הימים א ב נה
26. ובני קיני חתן משה עלו מעיר התמרים את בני יהודה מדבר יהודה אשר בנגב ערד וילך וישב את העם: שופטים א טז
27. וישימו עליו שרי מסים למען ענותו בסבלותם ויבן ערי מסכנות לפרעה את פתם ואת רעמסס: שמות א יא
28. וכאשר יענו אתו כן ירבה וכן יפרץ ויקצו מפני בני ישראל: שמות א יב
29. ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך: שמות א יג

שבני יעבץ תרעתים שמעתים שוכתים המה הקינים הבאים מחמת אבי בית רכב: דברי הימים א ב נה
עליו שרי מסים למען ענותו בסבלותם ויבן ערי מסכנות לפרעה את פתם ואת רעמסס: שמות א יא

ה) [ויומא עו. סנהדרין ק:], ו) סט"ם [נדרים, ג) נגי, ד) [ב"ק ומהכו שנופה עילוו (במדבר כב)], ה) [סנהדרין קטו. ע"ז], ו) [סנהדרין סט. ע"ז], ז) סט קו., ח) [סט וקד. ע"ז], ט) [יומות סג.], י) [גירסת הערוך בערך פיתום מתמסמס], כ) [ב"ב יח], ל) [סהעלותך י כט], מ) [שמות יב], נ) [ל"ל הכניו ומתמת. רש"ל], ס) [ריך לעיל ט: ממשה ועד דמלמן תוס' שהעתיק התוי"ט גרסה למיל למאר סוף פיהור דלעיל שמיים מספיר הישר מהמו תוספה שאל קשיה לרשי והה מגרגיים נפרע מהם וכו'], ע) [יהוש נכון מתמה בתוי"ט],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כי נתש וכו' גמול הס"ל ומ"ש מ"ה נדונם במים כל הבן הילוד וגו' הס"ל: (ב) ד"ה ויבאי וכו' ויעבץ מלא גדול וכו' ישראל לאמר מ"ה כתך: (ג) ד"ה שממסכנות וכו' דתמר מר ביבמות כל העוסק: (ד) תוס' ד"ה לעולם וכו' ברדיפה וגם בהריגה:

מוסף רש"י

מדה טובה מרובה. רבה על מבדתה, מדה טובה מרובה על הרעה ממה שכתוב בה, שבמדה טובה נאמר (שמות לד) נוצר חסד לאלפים ובמדת פורעות הוא אומר על שלשים ועל רבעים (יחזקאל יח.). ומשפחות סופרים. ומהי קרא מפרש ליה כולי בסיפרי בפרשת ויאמר משה למוצב (סנהדרין קד.). המה הקנים. וקינים אלו בניו של יתרו, דכתיב ובני קיני חותן משה, ובניו של יתרו הן הן בניו של רכב, דכתיב הקינים הבאים מבני אבי בית רכב, וכתיב (ירמיה לה) ולבית הרכבים תאמר ירמיהו כי כה אמר ה' וגו' יען אשר שמעתם על מצות יהונדב אביכם וגו' לא יכרת איש ליונדב בן רכב עומד לפני כל הימים, ואומרים בסיפרי אפשר נכרים הם ונכנסין לישראל, והרי כל ישראל לא נכנסו לישראל, אלא שהיו יושבין בסנהדרין ומורין בדברי תורה. מ"ר (שם). ותולה קללתו בחבירו. והרי הוא כאילו כתב ועלינו מן המלך והם הירבוה (שמות א י). מבשרתן כן ירבה וכן יפרוץ. אמם לאומיים הן ירבה ואני אומר כן ירבה (שם א יב).

תוספות שאנץ

יעבץ אדם גדול היה בתורה. תרעתים מפרש בספרי ששמעו תרועה בהר סיני ל"א תרעתים על שם שהיו יושבין בשערי (ב"ד) [ירושלים] תרעתים זקני שער. שמעתים ששמעו מצות אביהם דבבני יונדב בן רכב משתעי [קרא] והם היו מבני בניו של יתרו. סוכתים על שהיו יושבין בסוכות כדכתיב ונשב באהלים. וקרי משפחות סופרים דהיינו סנהדרין ל"ה: שמסכנות לבעליהן.